

เทคโนโลยีการศึกษาของศาสดามุฮัมมัด

นำเสนอเมื่อ : 24 ธ.ค. 2552

เทคโนโลยีการศึกษาของศาสดามุฮัมมัด

ปัจจุบัน ถ้าพูดถึงเทคโนโลยีการศึกษาคนส่วนใหญ่จะนึกถึงและปราบปลื้มกับเทคโนโลยีการศึกษาที่สร้างขึ้นโดยชาวยุโรปที่มีโซมุสลิม โดยหารู้ไม่ว่าแท้ที่จริงแล้วเทคโนโลยีการศึกษาในอิสลามนั้นได้ถูกประยุคมาตั้งแต่สมัยท่านนบีคือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมแล้ว เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะชาวมุสลิมส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการศึกษอย่างจริงจังเกี่ยวกับเทคนิคการเรียนการสอนของท่านนบีคือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รู้แถบบ้านเรา

แน่นอนเราไม่คัดค้านหรือต่อต้านในสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญจากยุโรปได้ทุ่มเทพลังกายและพลังใจเพื่อค้นหาเทคโนโลยีการศึกษาใหม่ๆที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอน แต่สิ่งที่น่าเสียดายก็คือเรากลับมองข้ามแบบอย่างที่ดีของเราไปอย่างสิ้นเชิง ในขณะที่รูปแบบหรือเทคโนโลยีการศึกษาที่ชาวยุโรปได้ประยุคต์ขึ้นมาส่วนใหญ่นั้นจะสอดคล้องและเคยปฏิบัติมาแล้วในประวัติการตะอวะฮูอิสลามของท่านนบี คือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม อันเป็นครุตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการประสาทความรู้มากที่สุดจนเป็นที่ยอมรับของชาวโลกทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม โดยเฉพาะชาวยุโรปเอง เมื่อ 1400 กว่าปีมาแล้ว

ด้วยเหตุนี้ท่านมูอวิยะฮุ บุตร อัลหะกัม อัซซุลละมียี่ ซึ่งเป็นเศาะหาบะฮ์ท่านหนึ่งได้กล่าวชมเชยท่านนบี คือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม ว่า “ฉันขอสาบานว่าฉันไม่เคยพบเห็นครุท่านใดที่ทำการสอนสั่งได้ดีกว่าท่านนบีและไม่เคยพบเห็นครุท่านใดทำการอบรมตักเตือนดีกว่าท่านนบี คือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม”. (มุสลิม,เศาะหีหุมุสลิม หมายเลข 537)

และเรื่องราว ที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของผู้เขียนเพื่อรวบรวมเทคนิคและเทคโนโลยีการเรียนการสอนของท่านนบีคือลัลลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมในการ ประสาทความรู้ และให้การอบรมบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่านตลอดช่วงเวลา 23 ปี แห่งการตะอวะฮู.

1. สร้างแรงกระตุ้นและปลุกเร้าให้ผู้เรียนสนใจการเรียน

1.1 บอกถึงความประเสริฐของความรู้และผู้แสวงหา

ท่านกล่าวว่าความว่า
“ผู้ใดเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้แน่นอนอัลลอฮ์จะทรงทำให้เขาพบกับความสะดวก ในหนทางสู่สวนสวรรค์ บรรดาญาติและภรรยาของเขาเพราะพอใจต่อผู้แสวงหาความรู้ และแท้จริงบรรดาสวรรค์สิ่งต่างๆที่มีอยู่ในชั้นฟ้าและแผ่นดินจะทำการขอร้องภัยโทษ

ให้แก่ผู้รู้แม้กระทั่งปลาต่างๆที่อาศัยอยู่ในน้ำ...” (อบูดาวูด หมายเลข 3641, อัลดิรมิซีย์ หมายเลข 2683,2684)

1.2 ให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของวิชาความรู้

ครั้งหนึ่งมีชาวชนบทคนหนึ่งละหมาดไม่ถูกต้อง
ครั้งเมื่อเขาเข้ามาสยิดเขาก็ทำการละหมาดอย่างที่เคยกระทำ เสร็จแล้วก็หันไปให้สลามแก่ท่านนบี แล้วนบีตอบว่า
“จงกลับไปละหมาดใหม่ แท้จริงเจ้ายังไม่ได้ละหมาด” ชาวคนนั้นก็กลับไปละหมาดใหม่เสร็จแล้วก็มาหาท่านนบีอีก
แต่ทุกครั้งที่เขามาหาท่านนบี นบีก็สั่งให้กลับไปละหมาดใหม่และบอกว่าเขายังไม่ได้ละหมาด
จนเขาเกิดท้อใจและอยากทราบว่าการละหมาดที่ถูกต้องนั้นเป็นเช่นไร ดังนั้นเขาจึงกล่าวแก่ท่านนบีว่า
“ฉันขอสาบานด้วยพระนามของผู้ที่บังเกิดท่านด้วยสัจธรรม ฉันไม่สามารถจะทำให้ดีกว่านี้ได้อีกแล้ว
ดังนั้นโปรดสอน(วิธีการละหมาดที่ถูกต้อง)แก่ฉัน”. (อัลบุคอรี หมายเลข 757,793, มุสลิม หมายเลข 883)

2. ทำการสอนแบบบูรณาการ

ท่านนบีคือลัลลอฮุอลัยฮิวะสَّلَامไม่เพียงเป็นครูผู้สอนที่คอยประสาทความรู้ต่างๆแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์เท่านั้น
ท่านยังเป็นนักอบรมจริยธรรมที่สูงส่งอีกด้วย ดังนั้นในกระบวนการเรียนการสอนของท่าน
ท่านจะทำการประสาทความรู้ควบคู่กับการอบรมจริยธรรมไปด้วย

อัลลอฮ์ทรงตรัสความว่า
“พระองค์(อัลลอฮ์)ทรงเป็นผู้ส่งรَسُولท่านหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเอง
เพื่อทำการอ่านอายาตต่างๆของพระองค์แก่พวกเขาและทรงขีดเกลา(จริยธรรมแก่)พวกเขาให้ผุดผ่อง...”. (สุเราะฮ์
อัลญุมอะฮ์ อายะฮ์ที่ 2)

3. มีหลักสูตรและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย

ในการให้การอบรมสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮ์นั้นท่านนบีคือลัลลอฮุอลัยฮิวะสَّلَام
ไม่ได้ทำการสอนพวกเขาเกี่ยวกับปัญหาด้านวิชาการเท่านั้น แต่ทว่าท่านยังทำการอบรมในปัญหาต่างๆทั่วไป
นับตั้งแต่ปัญหาที่เล็กที่สุดไปจนถึงปัญหาที่สำคัญที่สุด ทั้งที่เป็นปัญหาส่วนตัว ครอบครัว สังคมและการเมือง
เช่นเดียวกับวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนของท่าน ท่านจะมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย
ไม่ยึดติดเฉพาะการอภิปรายเท่านั้น ดังจะได้ประจักษ์ต่อไปนี้

3.1 สอนให้รู้จักสังเกตถึงสิ่งที่เป็นต้นเหตุและที่มาของบัญญัติ

ครั้งหนึ่งเมื่อท่านนบีคือลัลลอฮุอลัยฮิวะสَّلَامถูกถามเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน
ซื้อขายอินทผาลัมสดกับอินทผาลัมแห้ง ท่านถามกลับว่า
“อินทผาลัมสดจะลดลงไหมเมื่อมันแห้งลง?”. บรรดาเศาะหาบะฮ์จึงตอบว่า
“แน่นอน”. ท่านจึงตอบว่า “ดังนั้นก็จงอย่าแลกเปลี่ยนซื้อขายระหว่างทั้งสอง”.
(อัลบุคอรี หมายเลข 2198, มุสลิม หมายเลข 1555)

แน่นอนว่าทุกคนต่างทราบ

ดีถึงสุจริตที่ว่าผลไม้สดทุกอย่างเมื่อแห้งลงจะทำให้ทั้งผลและน้ำหนักลดลง ด้วย แต่ที่ท่านถามขึ้นเช่นนั้น เพื่อต้องการสอนให้บรรดาเศาะหาบะฮะฮ์ของท่านใหญ่จักถึงสาเหตุและที่มาของ บัญญัติการซื้อขายดังกล่าว

ในขณะที่ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมสั่งห้ามบรรดาเศาะหาบะฮะฮ์ไม่ให้ทำการซื้อขายผลไม้ก่อนสุก ท่านได้กล่าวแกพวกเขาว่า “เจ้ารู้มั๊ยว่าเมื่ออัลลอฮ์ทรงยับยั้งมิให้ผลไม้(สุกและเก็บเกี่ยวได้) ดังนั้นด้วยเหตุผลใดเล่าที่เจ้าจะรับเอาทรัพย์สินของพี่น้องของเจ้า?”. (มุสลิม หมายเลข 1006)

ทั้งสองตัวอย่างข้างต้นเป็น

การสอนของท่านแก่บรรดาเศาะหาบะฮะฮ์ถึงสาเหตุและเหตุผลของบัญญัติหรือหุกมเพื่อ ให้ได้คิดและทำการวิเคราะห์ถึงเหตุผลของบัญญัติอื่นๆ ซึ่งท่านไม่ได้บอกถึงบัญญัติแต่เพียงอย่างเดียว

3.2 สอนให้รู้จักถามและจริยธรรมในการถาม

ท่านสอนสั่งบรรดาเศาะหาบะฮะฮ์ให้รู้จักถามในสิ่งที่ไม่รู้หรือเกิดข้อสงสัย เพราะคำถามเป็นบ่อเกิดแห่งวิชาความรู้ และท่านยังสอนว่าบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เหมาะสมก็ไม่ควรถาม เพราะถามแล้วบางทีอาจจะนำความยุ่งยากมาสู่ผู้ถามได้

ท่านกล่าว ว่า “พวกเจ้าจงซักถามในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้ แท้จริงยาที่จะรักษาความโง่เขลา นั่นคือการถาม”. (อบูดาวูด หมายเลข 333, อิบน์มาญะฮ์ หมายเลข 572)

ท่านกล่าวอีกว่า

“แท้จริงมุสลิมที่กระทำความผิดใหญ่หลวงที่สุดคือผู้ที่ถามเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งที่ยังไม่ได้มีบัญญัติตอห้ามแต่เพราะคำถามของเขาทำให้สิ่งนั้นกลับกลายเป็นสิ่งตอห้าม”. (อัลบุคอรีย หมายเลข 7289, มุสลิม 2358)

แน่ นอนว่าผู้เรียนทุกคนต้องมีปัญหาที่มีคำถามที่ต้องการคำตอบ ดังนั้นท่านจึงสอนว่าเวลาใดควรจะถาม ควรถามเกี่ยวกับอะไร ใครจะเป็นผู้ถาม และควรถามอย่างไร...

3.3 สอนให้รู้จักใช้วิจารณ์ญาณและการสังเกต

วัน หนึ่งท่านได้ถามบรรดาเศาะหาบะฮะฮ์ว่า

“ในบรรดาต้นไม้ที่มีต้นไม้อยู่ชนิดหนึ่งใบของมันจะไม่ร่วง...ดังนั้นจงบอกมา มัน คือต้นอะไร?”. อิบน์อุมร์เล่าว่า คนสวนใหญ่ตอบว่าเป็นต้นไม้อะสนอบแต่ในความคิดของฉันทันนั้นคือต้นอินทผลาล์ม ซึ่งขณะนั้นฉันทันเป็นคนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในกลุ่มดังนั้นฉันทันจึงเขียนอายุที่จะชิงตอบ แต่แล้วท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมก็ตอบว่า “มันคือต้นอินทผลาล์ม”. (อัลบุคอรีย หมายเลข 72)

3.4 สอนให้รู้จักอภิปราย ถกปัญหาและทบทวน

อัลบुकอรีย ได้บันทึกจากท่านหญิงอาอิชะฮว่าท่านจะไม่รับฟังหรือได้ยินสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ท่านไม่เข้าใจเว้นแต่ท่านจะไปถามไถ่และทบทวนจนได้รับความกระจ่างจากท่าน นบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม (ดูตัวอย่างในเศาะฮีหอัลบुकอรีย หมายเลข 103, มุสลิม หมายเลข 2876)

จริงอยู่ว่ามันเป็นการ กระทำของท่านหญิงอาอิชะฮ แต่การกระทำดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากการชี้แนะจากท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม

4. ให้รางวัลแก่ผู้เรียนด้วยการกล่าวคำส่งเสริมและชมเชย

วันหนึ่งอบูสุร็อยเราะฮ์ได้ถามท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมว่า “ผู้ใดที่ซอคดียที่สุดที่จะได้รับชะฟาอะฮ์(ความช่วยเหลือ)ของท่าน?” ท่านตอบชมเชยว่า “แท้จริงฉันคิดไว้แล้วว่าไม่มีใครได้ถามฉันเกี่ยวกับหะดีษนี้ก่อนหน้าเจ้า เพราะฉันทราบดีถึงความกระตือรือร้นของเจ้าต่อหะดีษ”. (อัลบुकอรีย หมายเลข 99).

และครั้งหนึ่งท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม ได้ถามอุบัยย บุตุรกะอับ ว่า “โอ้อับดุลมุหนิรฺ อายะฮ์อะไรในอัลกุรอานที่ยิ่งใหญ่ที่สุด?” อุบัยยตอบว่า “อายะฮ์อัลกุรสี”. ท่านจึงกล่าวว่า “ความรู้ต้องยินดีกับเจ้าโอ้อับดุลมุหนิรฺ”. (มุสลิม หมายเลข 1882)

ด้วยการให้รางวัลเชิงชมเชยเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนมีจิตใจที่อยากจะทำความรู้อื่นๆและเพิ่มความขยันหมั่นเพียรมากยิ่งขึ้น

5. เอาใจใส่และให้ความสำคัญกับผู้เรียน

ครั้งหนึ่งขณะที่ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมกำลังพูดคุยกับบรรดาเศาะหาบะฮ์ได้ มีชายคนหนึ่งเดินเข้ามาถามเกี่ยวกับวันสิ้นโลก...แต่ท่านยังคงคุยต่อจนเสร็จ หลังจากนั้นท่านก็เรียกหาชายคน นั้น แล้วตอบว่า “เมื่อมีการทำลายความซื่อสัตย์/ความน่าเชื่อถือ ดังนั้นก็จะรอกการมาเยือนของวันสิ้นโลก” ชายคนนั้นถามต่อว่า “ทำลายอย่างไรหรือ?”. ท่านตอบว่า “เมื่อมีการมอบอำนาจการปกครองแก่ผู้ที่ไม่คู่ควร ดังนั้นก็จะรอกการมาเยือนของวันสิ้นโลก”. (อัลบुकอรีย หมายเลข 59)

จาก หะดีษข้างต้น ท่านนบีจะไม่หยุดจากการกล่าวปราศรัยแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์เพราะกลัวว่าจะทำให้เกิดความไขว่เขวและขาดตอนในการเรียน ถึงกระนั้นท่านก็ไม่ลืมที่จะให้ความสำคัญกับผู้ถาม.

และ อีกครั้งหนึ่งขณะที่ท่านกำลังกล่าวปราศรัย(คุฏบะฮ์)ในวันหัจญ์อำลา(วิดอาอ์) ได้มีชายคนหนึ่งชื่ออบูซาฮฺกล่าวขึ้นว่า “จงบันทึกให้แก่ฉันด้วย” ท่านนบีจึงตอบว่า “จงบันทึกให้แก่อบูซาฮฺ”. (อัลบुकอรีย หมายเลข 112, มุสลิม หมายเลข 1355).

6. เข้าใจถึงความสามารถของผู้เรียนและระดับไอคิวของแต่ละคน

ท่านนบีกล่าวว่า “ผู้ที่มีเมตตาที่สุดในหมู่ประชาชาติของฉันคืออบูบักร์

และผู้ที่มีหน้าที่หนักแน่นที่สุดต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ในหมู่พวกเขาคืออุมัร และผู้ที่มีความมละอายที่สุดในหมู่พวกเขาคืออูษมาน และผู้ที่เป็นนักอานคัมภีร์อัลกุรอานที่ดีที่สุดคืออูบัยย บุตรกะอับ และผู้ที่เก่งเรื่องมรดกที่สุดคือเซต บุตรษาบิต และผู้ที่รู้เกี่ยวกับเรื่องทะเลและหะรอมมากที่สุดคือมูอาซ บุตร ญะบัล และสำหรับทุกประชาชาตินั้นมีผู้ที่ซื่อสัตย์ และผู้ที่ซื่อสัตย์ในหมู่ประชาชาติของฉันคืออูบัยยตะฮ์ อามิร บุตร อัลญุรรอหฺ”.

7. คำหนึ่งถึงสภาพความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน

ในกระบวนการเรียนการสอนของท่าน ท่านจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระดับความแตกต่างของผู้เรียนทั้งในด้าน วัย ความนึกคิด สถานที่และโอกาส...

ครั้งหนึ่งขณะที่ ท่านมีศอลัลลุลลอฮ์อยู่ด้วยฮิวะฮัลลัมกำลังกล่าวคำปราศรัยอยู่ก็ด้มีชายคนหนึ่ง เดินเข้ามาแล้วกล่าวว่า “โอท่านรَسُول, มีชายแปลกหน้าคนหนึ่งต้องการถามท่านเกี่ยวกับปัญหาศาสนา” ดังนั้น ท่านจึงหยุดจากการกล่าวปราศรัยและไปนั่งลงบนเก้าอี้ทำการสอนสั่งชายแปลกหน้า คนนั้นแล้วท่านก็ลุกขึ้นไปกล่าวปราศรัยต่อ. (มุตตะฟีก อลียฮ์)

และทุกครั้งที่มีคนมาถามหาท่าน ก่อนที่ท่านจะเริ่มทำการประสูทความรู้ ท่านจะถามคนเหล่านั้นว่า ซื่ออะไร เป็นลูกของใคร มาจากเผ่าไหน และอาศัยอยู่ที่ใด เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงเบื้องหลังและสภาพของแต่ละคน หลังจากนั้นท่านจึงเริ่มทำการสอน

ด้วยเหตุนี้ฮิมาอันนะวะวียฺจึงกล่าวว่า “ผู้สอนควรที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อให้พวกเขาเข้าใจ และสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกับระดับความคิดและความจำเป็นของเขา ดังนั้นจงอย่าสอนในสิ่งที่พวกเขาสามารถรับได้ และจงอย่าละเลยในสิ่งที่พวกเขาสามารถรับได้อย่างไม่ยากเย็น และจงพูดจาปราศรัยกับพวกเขาให้พอเหมาะกับความจำเป็น ระดับความคิด ความเข้าใจและความต้องการของพวกเขา ดังนั้นจึงเป็นการเพียงพอด้วยการชี้แนะสำหรับผู้ที่สามารถเข้าใจได้อย่างดี และอธิบายชี้แจงแก่คนอื่น และกล่าวชี้แจงซ้ำซ้ำสำหรับผู้ที่ต่ำกว่านั้น...” (อันนะวะวียฺ, อัลมััจญมูอ 1/31)

8. แนะนำสู่ความรู้และความถนัดเฉพาะด้านที่เหมาะสมกับผู้เรียน

เซต บุตร ษาบิตเล่าว่า ชนเผ่าของเขาได้กล่าวแก่ท่านนบีศอลัลลุลลอฮ์ฮิวะฮัลลัมว่า มีเด็กผู้ผ่านหน้าญารคนหนึ่งได้ท่องจำอัลกุรอานสิบกว่าสุเราะฮ์ ดังนั้นท่านนบีจึงได้ขอให้ฉันอ่าน ฉันจึงอ่านสุเราะฮ์(กอฟ) แล้วท่านก็กล่าวแก่ฉันว่า “แท้จริงฉันได้เขียนหนังสือไปยังชนกลุ่มหนึ่ง(หมายถึงชาวยิว) แต่ฉันกลัวว่าพวกเขาจะเพิ่มเติมหรือตัดตอนแก่ฉัน ดังนั้นจงตั้งใจศึกษาภาษาสิรยาน” ดังนั้นเซตจึงทำการศึกษาภาษาสิรยานภายในเวลาเพียง สิบเจ็ดวัน (บางสายรายงานกล่าวว่า สิบห้าวัน) เท่านั้น. (อิรรอ มะซุร มุซัยย, อัลมุหัดดีษุลฟาซิล หมายเลข 785).

จะ เห็นได้ว่าท่านนบีหลังจากที่ท่านได้ประจักษ์ถึงความชาญฉลาดและความจำเป็นที่เยี่ยมของเซตท่านก็ส่งเสริมให้เขาเรียนภาษาสิรยานซึ่งเป็นภาษาของชาวยิว ซึ่งมีน้อยคนที่เขาใจมั่นในเวลานั้น.

9. มีเทคนิคการนำเสนอที่รวดเร็วและหลากหลาย

บางครั้งท่านจะเปิดประเด็นการเรียนด้วยการตั้งคำถาม “พวกเจ้ารู้ไหมว่าการนินทาคืออะไร?”. (อบูดาวูด หมายเลข 4874).

พวกเจ้ารู้ไหมว่าใครคือผู้ที่ล้มละลาย?”. (มุสลิม หมายเลข 2581, อัตติรามีวีรย์ หมายเลข 2418).

“ในบรรดาต้นไม้ที่มีต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งใบของมันจะไม่ร่วง...ดังนั้นจงบอกมา มันคือต้นอะไร?”. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 72).

บางครั้งท่านจะเปลี่ยนเสียงพูดจากที่นุ่มนวลกลายเป็นเสียงที่ห้าวหาญขณะที่กำลังอ่านคัมภีร์บะฮุ ดุจขุนพลที่กำลังบัญชาการทหาร

และ บางครั้งท่านจะเปลี่ยนท่าทางจากการนอนตะแคงสู่การนั่งตรงเพื่อบ่งบอกถึงความ สำคัญและความจริงจังของปัญหาที่กำลังพูด. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 2654, มุสลิม หมายเลข 87).

10. เชื่อมบทเรียนด้วยเหตุการณ์ปัจจุบัน

อนัส เล่าว่า ขณะที่ท่านนบียุอยู่กับบรรดาเศาะหาบะฮ์ในวันหนึ่ง จู่ๆก็มีหญิงเชลยศึกนางหนึ่งกำลังเสาะหาลูกนอญของนาง และทันทีที่นางพบกับลูกนอญก็เข้าสวมกอดทันที. ดังนั้นท่านนบียิ่งอึ้งลึกล้อล้อสู้อล้อยอ้อวะสัลลัมจึงกล่าวขึ้นว่า “พวกเจ้าเห็นว่ามีหญิงคนนี้จะโยนลูกนอญของนางลงไปไฟไหม้?”. บรรดาเศาะหาบะฮ์จึงตอบว่า “ไม่”. ท่านจึงกล่าวว่า “และอัลลอฮ์ก็ไม่ยอมโยนผู้ที่เป็นที่รักของพระองค์ลงไปไฟนรกเช่นกัน”. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 5999, มุสลิม หมายเลข 2754).

11. ใช้สื่อในการสอนที่หลากหลาย

ในกระบวนการเรียนการสอนของท่านนบีนั้นท่านมักจะใช้สื่อเพื่อช่วยสาธยายหรืออธิบายบทเรียนให้เข้าใจยิ่งขึ้น

11.1 ใช้วิธีชี้ด้วยนิ้ว

ท่านกล่าวว่า “ฉันและผู้ปกป้องลูกกำพร้าเหมือนกับทั้งสองนิ้วนี้” แล้วท่านก็ชูนิ้วชี้และนิ้วกลางขึ้น. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 5304). ท่านกล่าวว่า “ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นที่โน่นจากทิศตะวันออกโดยที่เขาชัยฏอนจะโผล่ขึ้นทาง นั้น” แล้วท่านก็ชี้มือไปยังทิศตะวันออก. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 6308, มุสลิม หมายเลข 2744).

11.2 ยกเรื่องขึ้นมาเปรียบเทียบ

ท่านกล่าวว่า “พวกเจ้าเห็นไหมว่าถ้ามีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหน้าบ้านของคนใดคนหนึ่งในหมู่บ้าน แล้วเขาได้ลงไปอาบน้ำทุกวันวันละหลายเวลา แล้วจะยังมีสิ่งสกปรกติดตัวเขาอยู่อีกไหม?”. บรรดาเศาะหาบะฮ์ตอบว่า “ไม่เหลือสิ่งสกปรกใดๆติดอยู่เลย”. ท่านจึงกล่าวต่อว่า “เช่นเดียวกับการละหมาดห้าเวลา ซึ่งอัลลอฮ์จะลบล้างความผิดต่างๆด้วยการละหมาดดังกล่าว”. (อัลบุคอรีรีย หมายเลข 528, มุสลิม หมายเลข 1520, 1521).

ท่านกล่าว ว่า “อุปมาผู้ศรัทธาที่อ่านอัลกุรอานอุปมาดังผลอุตุจตุษฏ์(ผลส้มที่มีกลิ่นหอม ชนิดหนึ่ง) ที่มีรสชาติดีและมีกลิ่นหอม และอุปมาผู้ศรัทธาที่ไม่อ่านอัลกุรอานอุปมาดังผลอินทผาลัมที่มีรสชาติดีแต่ไม่มีกลิ่นหอม และอุปมาผู้กลับกลอก(มุนาฟิก)ที่อ่านอัลกุรอานอุปมาดังผลรื้อยหามะฮ์(ผลไม้ ชนิดหนึ่ง) ที่มีกลิ่นหอมแต่รสชาติขม และอุปมาผู้กลับกลอกที่ไม่อ่านอัลกุรอานอุปมาดังผลหั้นเซาะละฮ์(ไม่เลื้อย ชนิดหนึ่ง)ที่งอกตามทะเลทราย มีผลกลมสีเขียวหลายคล้ายลูกแตงโมแต่มีขนาดเล็กกว่าหลายเท่า) ไม่มีกลิ่นหอมและมีรสชาติขม”. (อัลบุคอรี ย หมายเลข 5020 ,มุสลิมหมายเลข 797)

11.3 วาดเส้นหรือภาพประกอบเพื่อเพิ่มความกระจ่าง

อิบนุ มัสอูดเล่าว่าท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัมได้ขีดเส้นด้วยมือของท่านบนพื้นทรายเส้นหนึ่งแล้วกล่าวว่า “นี่คือเส้นทางของอัลลอฮ์(อิสลาม)ที่เที่ยงตรง เสร็จแล้วท่านก็ขีดเส้นสั้นๆทางด้านขวาและซ้ายของเส้นดังกล่าวแล้วกล่าวว่า “นี่คือเส้นทางต่างๆซึ่งไม่มีเส้นใดแม่แต่เส้นเดียวเว้นแต่มีชัยฏอนคนแฉะรอง เรียกว่าและเชิญชวนอยู่ตลอดเวลา แล้วท่านก็อ่านอายะฮ์ที่ 153 ของสุเราะฮ์อัลอันอาม ความว่า “และแท้จริงนี่คือเส้นทางของข้า(อิสลาม)อันเที่ยงตรง ดังนั้นพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และจงอย่าปฏิบัติตามเส้นทางต่างๆเหล่านั้น เพราะมันจะทำให้เจ้าห่างไกลจากเส้นทางของอัลลอฮ์”. (อะหฺมัด 1/465, อันนุสอายีย์, ตัฟสีร์ หมายเลข 194, อัฮากิม 2/318). 11.4 เล่าประวัติที่เกิดขึ้นจริงกับประชาชาติรุ่นก่อนเพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือ อนุสติเตือนใจ

อาทิ เช่นชีวิตประวัติของชายสามคนที่เข้าไปอยู่ในถ้ำแล้วก็มีก้อนหินใหญ่เลื่อนมาปิดปากถ้ำทำให้พวกออกไปไม่ได้ ดังนั้นพวกเขาจึงวิงวอนต่ออัลลอฮ์ด้วยการอามรกรรมดีที่พวกเขาได้ก่อไว้จนอัลลอฮ์บันดาลให้ปากถ้ำถูกเปิดออกอีกครั้ง. (อัลบุคอรี ย หมายเลข 3465, มุสลิม 2766)

เช่นเดียวกับประวัติการกลับใจ(เตาบะฮ์) ของชายคนหนึ่งที่ได้ฆ่าคนมาแล้วถึง 99 คน.(อัลบุคอรี ย และอื่น ๆ อีกมากมาย

11.5 สอนภาคสนามด้วยมโนภาพที่สามารถประจักษ์ได้ด้วยสายตา

คืนจันทร์เพ็ญคืนหนึ่งท่านได้แหงนหน้าขึ้นมองพระจันทร์เต็มดวงแล้วกล่าวว่าขึ้นว่า “แท้จริงพวกเจ้าจะสามารถมองเห็นองค์พระผู้อภิบาลของพวกเจ้าอย่างชัดเจน(ในวันปรโลก)เสมือนกับที่พวกเจ้ามองเห็นพระจันทร์ในคืนนี้ โดยที่ไม่มีการเบียดเสียดหรือแก่งแย่งกันเพื่อที่จะมองไปยังมันแต่อย่างใด”. (อัลบุคอรี ย หมายเลข 554, มุสลิม หมายเลข 633)

11.6 นำสื่อจริงที่สัมผัสได้มาทำการสอน

ท่านอลีเล่าว่า “ฉันเห็นท่านรَسُولุลลอฮ์ได้หยิบเอาผ้าไหมแล้ววางไว้ในมือข้างขวาของท่าน แล้วหยิบเอาทองคำแล้ววางไว้ในมือข้างซ้ายของท่าน แล้วท่านก็กล่าว(พร้อมกับชูทั้งสองขึ้น) ว่า “แท้จริงทั้งสองสิ่งนี้เป็นที่ต้องห้ามสำหรับประชาชาติที่เป็นบุรุษเพศของ ฉัน”. (อบูดาวูด หมายเลข 4057, อันนะสอายีย์ 8/160).

11.7 ปลอ่ยให้ผู้เรียนไปค้นหาคำตอบและทำการทดลองเอง

ตามธรรมเนียมชาวอาหรับนั้น

พวกเขาจะทำการผสมเกสรอินทผลัมก่อนที่อินทผลัมจะออกผลสืบทอดกันมา ซึ่งบางคนทำไปโดยไม่รู้อะไรเลยได้ ดังนั้นท่านนบีจึงต้องการสอนสิ่งบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่านให้รู้จักการทดลอง เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและเหตุผลของการกระทำดังกล่าว...

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ฮุสัยนุส อิบน์ อาลี และท่านนบีสุลลุลลอฮ์ได้เดินผ่านชาวสวนกลุ่มหนึ่งที่กำลังอยู่บน ยอดต้นอินทผลัม แล้วท่านก็ถามขึ้นว่า “พวกเขาเหล่านั้นกำลังทำอะไรอยู่หรือ?”. พวกเขาจึงตอบว่า “กำลังทำการผสมเกสรของดอกอินทผลัมโดยการนำเอาเกสรตัวผู้ไปผสมกับเกสรตัวเมีย” ดังนั้นท่านนบีจึงกล่าวว่า “ฉันไม่คิดว่าการกระทำดังกล่าวจะเกิดประโยชน์แต่อย่างใด”. ดังนั้นพวกเขาจึงไปบอกแก่ชาวสวนเหล่านั้น พวกเขาจึงหยุดทำการผสมเกสร แต่แล้วพวกเขากลับพบว่าอินทผลัมไม่ออกผลดีในปีนั้น ดังนั้นท่านจึงกล่าวว่า “ถ้าหากว่าการกระทำดังกล่าวยังประโยชน์แก่พวกเขา ก็ให้พวกเขาทำเสีย เพราะแท้จริงฉันเพียงแค่อวดคะเนเท่านั้น”. (มุสลิม หมายเลข 6079,6080).

12. พุดย่าและเห็นหลายๆครั้งในสิ่งที่ควรรย่า

ในการสอนของท่านนบีนั้นเราจะพบว่าท่านจะทำการสาบานนับครั้งไม่ถ้วนในเรื่องสำคัญที่ท่านจะพูด อาทิเช่นคำว่า “ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ เขายังไม่ได้ศรัทธา...ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ เขายังไม่ได้ศรัทธา...ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ เขายังไม่ได้ศรัทธา...” เป็นต้น และบางครั้งท่านจะพุดย่าซ้ำๆหลายๆครั้ง อาทิเช่น “มันคือการพุดโกหก...มันคือพยานที่เป็นเท็จ...” ท่านยังคงกล่าวย่าเช่นนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า... (อัลบุคอรี หมายเลข 2511).

13. คำหนึ่งถึงความกระฉับกระเฉงและความพร้อมของผู้เรียน

อิบน์ มัสอูดเล่าว่า “ท่านนบีคือลัลลุลลอฮ์ฮุสัยนุส อัลลามิ์ให้ความสนใจกับการสอนสิ่งพวกเราเพียงไม่กี่วันเพราะกลัวว่าพวกเราจะเป็นโง่”. (อัลบุคอรี หมายเลข 68)

14. ทบทวนความรู้และความจำ

ท่านได้สั่งเสียให้บรรดานักท่องจำอัลกุรอานให้ระวังรักษาและให้ความสำคัญกับอัลกุรอานด้วยการอ่านอยู่เป็นประจำ. (อัลบุคอรี หมายเลข 5033, มุสลิม หมายเลข 791)

ขณะที่ท่านสอนอัลบัจรออ์เกี่ยวกับดุอา อักอนนอน ท่านกล่าวว่าแก่อัลบัจรออ์ว่า “จงทวนให้ฉันฟังสิ”. ดังนั้นอัลบัจรออ์จึงทวนจนถึงคำว่า “วะบิเราะฮ์ลิลละฮ์อีร์ฮัลละฮ์” ท่านกล่าวว่า “ไม่ใช่... วะบิเราะฮ์ลิลละฮ์อีร์ฮัลละฮ์”. (มุสลิม หมายเลข 2710).

คำสั่งท้าย

นี่คือส่วนหนึ่งของอีกหลายๆทริคหรือเทคโนโลยีการสอนของท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะลัลลามิ์ที่ผู้เขียนได้รวบรวมไว้ภายในเวลาอันรวดเร็ว และผู้เขียนขอยืนยันว่าแท้จริงยังมียุทธวิธีการสอนอีกมากมายที่ยังไม่ได้นำเสนอ ณ ที่นี้